

O'YIN TEXNOLOGIYALARI ASOSIDA BOLALARDA KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH

Y.M.Rajabova¹

Mas'ul muallif: Rajabova Yulduz
Matqurbon qizi, Osiyo Xalqaro
universiteti stajor-o'qituvchisi.

e-mail: rajapovay58@gmail.com

Accepted: 31 Avgust 2026

Published: 31 Avgust 2026

Copyright: © 2026 by the
author(s). Licensee Buxoro xalqaro
universiteti ilmiy axborotnomasi.

Iqtibos uchun: Rajabova, Y. M.
O'YIN TEXNOLOGIYALARI
ASOSIDA BOLALARDA
KOMMUNIKATIV KO'NIKMALARNI
RIVOJLANTIRISH / Y. M. Rajabova
// Buxoro xalqaro universiteti
ilmiy axborotnomasi. — 2026. — T.
8, № 1. — B. 343–347.

1. Osiyo Xalqaro universiteti stajor-o'qituvchisi

Annotatsiya. Ushbu maqolada maktabgacha ta'lim yoshidagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda o'yin texnologiyalaridan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari yoritilgan. Bolalarning tengdoshlari va kattalar bilan samarali muloqotga kirishishi, o'z fikrini erkin ifodalashi, suhbatdoshini tinglashi, savol berishi va savollarga javob qaytarishi kabi kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda o'yin faoliyatining o'rni tahlil qilingan. Shuningdek, o'yin texnologiyalarini maktabgacha ta'lim jarayoniga maqsadli va tizimli tatbiq etishning pedagogik shart-sharoitlari, samarali metod va usullari ko'rib chiqilgan. Tadqiqotda kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishga yo'naltirilgan didaktik, rolli, syujetli va interfaol o'yinlardan foydalanish imkoniyatlari asoslab berilgan. O'yin jarayonida bolalarning faolligi, mustaqil fikrlashi, hamkorlikda faoliyat yuritishi hamda ijtimoiy munosabatlarga kirishish qobiliyatlarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilgan. Maqolada o'yin texnologiyalaridan samarali foydalanish maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning muhim pedagogik vositasi ekanligi ilmiy jihatdan asoslangan.

Kalit so'zlar: o'yin texnologiyalari, kommunikativ ko'nikma, kommunikativ kompetensiya, maktabgacha ta'lim, bola shaxsi, muloqot, nutq, interfaol o'yinlar, rolli o'yinlar, ijtimoiy munosabatlar.

РАЗВИТИЕ КОММУНИКАТИВНЫХ НАВЫКОВ У ДЕТЕЙ НА ОСНОВЕ ИГРОВЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Аннотация. В статье освещается педагогический потенциал использования игровых технологий для развития коммуникативных навыков у детей дошкольного возраста. Анализируется роль игровой деятельности в формировании таких важных коммуникативных умений, как ведение эффективного диалога со сверстниками и взрослыми, свободное выражение мыслей, умение слушать собеседника, а также задавать вопросы и отвечать на них. Кроме того, рассматриваются педагогические условия и эффективные методы целенаправленного и систематического внедрения игровых технологий в образовательный процесс дошкольного учреждения. Обосновывается применение дидактических, сюжетно-ролевых, сюжетно-повествовательных и интерактивных игра, направленных на развитие коммуникативной компетентности. Особое внимание уделяется стимулированию активности детей, развитию самостоятельности мышления, навыков сотрудничества и умения выстраивать социальные взаимоотношения в процессе игры. Статья содержит научное обоснование вывода о том, что эффективное использование игровых технологий выступает важным педагогическим инструментом развития коммуникативных навыков у детей дошкольного возраста.

Ключевые слова: игровые технологии, коммуникативные навыки, коммуникативная компетентность, дошкольное образование, личность ребенка, общение, речь, интерактивные игры, ролевые игры, социальные отношения.

DEVELOPING CHILDREN'S COMMUNICATIVE SKILLS THROUGH PLAY-BASED TECHNOLOGIES

Abstract. This article highlights the pedagogical potential of using game-based technologies to develop communicative skills in preschool-aged children. It analyzes the role of play activities in fostering essential communicative skills, such as engaging in effective dialogue with peers and adults, freely expressing thoughts, listening to conversation partners, and asking and answering questions. Furthermore, the article examines the pedagogical conditions and effective methods for the purposeful and systematic implementation of game-based technologies within the preschool education process. The study substantiates the use of didactic, role-playing, narrative-based, and interactive games aimed at developing communicative competence. Special attention is given to fostering children's active engagement, independent thinking, collaborative skills, and ability to form social relationships during play. The article provides a scientific basis for the conclusion that the effective use of game-based technologies serves as a crucial pedagogical tool for developing communicative skills in preschool children.

Keywords: game technologies, communicative skills, communicative competence, preschool education, child's personality, communication, speech, interactive games, role-playing games, social relations.

Kirish. Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning har tomonlama rivojlanishini ta'minlash, xususan, ularning ijtimoiy-kommunikativ kompetensiyalarini shakllantirish muhim pedagogik vazifalardan biri hisoblanadi. [1] Maktabgacha yosh davrida bolaning tengdoshlari va kattalar bilan muloqotga kirishishi, o'z fikrini erkin ifodalashi, suhbatdoshini tinglashi, savol berishi, savollarga javob qaytarishi hamda jamoaviy faoliyatda ishtirok etishi uning keyingi ta'lim jarayonidagi muvaffaqiyatini belgilovchi muhim omillardan biridir. Shu sababli, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishga yo'naltirilgan samarali pedagogik texnologiyalarni qo'llash dolzarb ahamiyat kasb etmoqda. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun o'yin- asosiy faoliyat turi bo'lib, u orqali bola atrof-muhitni anglaydi, ijtimoiy munosabatlarni o'zlashtiradi, o'z fikr va hissiyotlarini ifodalaydi hamda tengdoshlari bilan hamkorlik qilishni o'rganadi. Shu nuqtayi nazardan, o'yin texnologiyalaridan ta'lim-tarbiya jarayonida maqsadli foydalanish bolalarning kommunikativ faolligini oshirish, muloqotga bo'lgan ehtiyojini kuchaytirish va ijtimoiy munosabatlarda faol ishtirok etishiga imkon yaratadi. Ayniqsa, rolli, syujetli, didaktik, harakatli va hamkorlikka asoslangan o'yinlardan foydalanish jarayonida bolalarda tinglash, fikr almashish, o'zaro kelishish, savol-javob qilish va jamoada ishlash kabi kommunikativ ko'nikmalar shakllanadi.

O'zbekistonda maktabgacha ta'lim sifatini oshirish, ta'lim jarayoniga zamonaviy pedagogik texnologiyalarni joriy etish va bolalarni maktab ta'limiga har tomonlama tayyorlash masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Bu jarayonda bolaning nafaqat bilim va ko'nikmalarni egallashi, balki uning ijtimoiylashuvi, mustaqil fikrlashi, muloqotga kirishishi va o'zaro hamkorlik qila olishi ham muhim natija sifatida qaralmoqda. [2] Shundan kelib chiqib, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalari asosida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishning pedagogik imkoniyatlarini aniqlash va ularni amaliyotga tatbiq etish zarurati yuzaga kelmoqda.

Tadqiqotning dolzarbligi shundaki, maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish an'anaviy suhbat va mashg'ulotlar bilangina cheklanib qolmasdan, bolaning yosh va psixologik xususiyatlariga mos, faol va interaktiv usullardan foydalanishni talab etadi. O'yin texnologiyalari esa bolani ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylantirishi, unda erkin muloqot qilish uchun tabiiy muhit yaratishi va kommunikativ faoliyatni qiziqarli tarzda tashkil etish imkonini beradi. Shu bois "O'yin texnologiyalari asosida bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish" mavzusini ilmiy-pedagogik jihatdan tadqiq etish, o'yin texnologiyalarining mazmuni va imkoniyatlarini aniqlash, maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning samarali metod va vositalarini ishlab chiqish hamda ularning pedagogik samaradorligini asoslash muhim ilmiy-amaliy ahamiyatga ega. [3]

Tadqiqot maqsadi va vazifalari:

- maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishning nazariy nazariy asoslarini aniqlash;

- kommunikativ ko'nikmalarni o'yin texnologiyalari yordamida shakllantirishning metod va vositalarini ishlab chiqish;

- kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda metod, usul va vositalarning ta'sirini o'rganish;

- tarbiyachilar faoliyatida ushbu metodlarni qo'llash bo'yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish. [4]

Tadqiqot obyekti va predmeti: Tadqiqot obyekti – maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirish jarayoni. Tadqiqot predmeti – o'yin texnologiyalari asosida maktabgacha yoshdagi bolalarda muloqotga kirishish, o'z fikrini erkin ifodalash, tengdoshlari bilan hamkorlik qilish, tinglash va o'zaro munosabat o'rnatish ko'nikmalarini rivojlantirishning mazmuni, metodlari, shakllari va pedagogik shart-sharoitlari [5].

Adabiyotlar sharhi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish masalasi pedagogika, psixologiya va maktabgacha ta'lim metodikasining muhim tadqiqot yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Mazkur yo'nalishda olib borilgan ilmiy izlanishlarda bolaning muloqotga kirishishi, nutqiy faolligi, tengdoshlari bilan hamkorlik qilishi, o'z fikrini ifodalashi va ijtimoiy munosabatlarni o'zlashtirishi uning shaxsiy rivojlanishining muhim ko'rsatkichi sifatida talqin etiladi. [6]

L.S. Vygotskiy bolaning rivojlanishida ijtimoiy muhit va kattalar hamda tengdoshlar bilan muloqotning alohida o'rin tutishini ta'kidlaydi. Uning madaniy-tarixiy nazariyasiga ko'ra, bolaning yuqori psixik funksiyalari ijtimoiy hamkorlik jarayonida shakllanadi. Mazkur yondashuv maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda muloqotga boy pedagogik muhit yaratish zarurligini asoslaydi. [7] D.B. Elkoninning maktabgacha yoshdagi bolalar faoliyatiga oid tadqiqotlarida syujetli-rolli o'yin bolaning ijtimoiy tajribani egallashida muhim vosita sifatida ko'rsatiladi. O'yin jarayonida bola kattalar faoliyatini modelashtiradi, turli rollarni bajaradi, boshqa ishtirokchilar bilan kelishadi va o'z xatti-harakatlarini muvofiqlashtiradi. Shu sababli syujetli-rolli o'yinlar bolalarda muloqot, hamkorlik va o'zaro tushunish ko'nikmalarini rivojlantirishning samarali vositasi sifatida qaraladi. [8] J. Piaje tadqiqotlarida bolaning kognitiv va ijtimoiy rivojlanishida tengdoshlar bilan o'zaro munosabatlarning ahamiyatiga e'tibor qaratilgan. Tengdoshlar bilan birgalikdagi faoliyat jarayonida bola o'z nuqtayi nazarini boshqa ishtirokchilarning qarashlari bilan taqqoslash, kelishish va muayyan qoidalarga amal qilishni o'rganadi. Bu jarayon kommunikativ va ijtimoiy ko'nikmalarning shakllanishiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. J. Brunerning pedagogik qarashlarida bolaning rivojlanishida faol faoliyat, muloqot va kattalar tomonidan pedagogik qo'llab-quvvatlashning ahamiyati alohida qayd etiladi. Uning yondashuvlari ta'lim jarayonida bolani passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida shakllantirish zarurligini ko'rsatadi. O'yin texnologiyalari ham aynan bolaning faol ishtirokini ta'minlash, mustaqil fikrlash va muloqotga kirishish imkoniyatlarini kengaytirishga xizmat qiladi.

Maktabgacha ta'limda o'yin texnologiyalaridan foydalanish masalasi xorijiy pedagogik tadqiqotlarda ham keng

o'rganilgan. Tadqiqotlarda o'yin bolaning tabiiy ehtiyojlariga mos keluvchi faoliyat sifatida baholanib, u orqali kommunikativ, ijtimoiy, kognitiv va emotsional ko'nikmalarni rivojlantirish mumkinligi ko'rsatiladi. Ayniqsa, hamkorlikka asoslangan o'yinlar bolalarning o'zaro muloqot qilishi, vazifalarni birgalikda bajarishi va muammoli vaziyatlarda kelishuvga erishishiga yordam beradi.

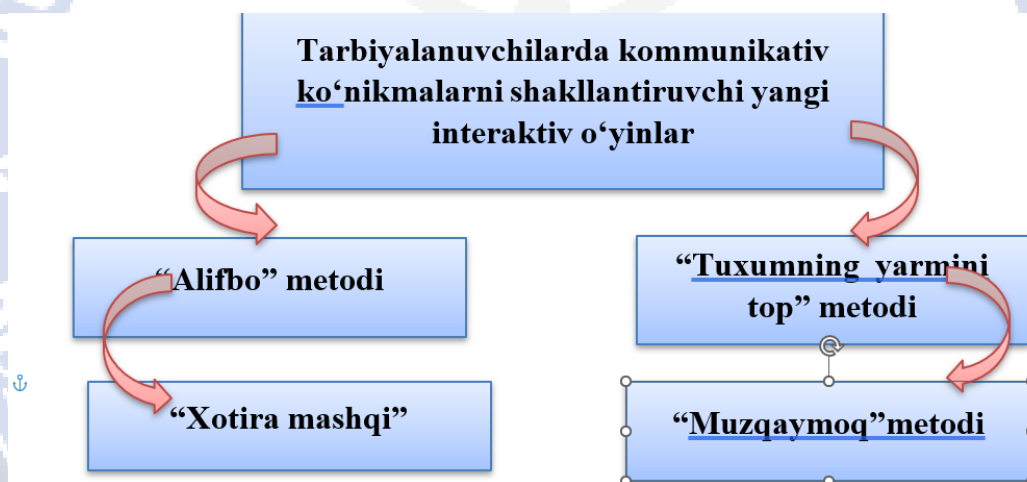
O'zbekistonda ham maktabgacha ta'lim sohasida bolaning nutqiy, ijtimoiy va kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish masalalariga alohida e'tibor qaratilmoqda. Maktabgacha ta'limga oid me'yoriy-metodik hujjatlarda bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash jarayonida ularning kommunikativ qobiliyatlari, nutqiy faolligi, tengdoshlari va kattalar bilan muloqot qila olish kompetensiyalarini shakllantirish muhim vazifa sifatida belgilanadi.[9]

Mahalliy tadqiqotlarda maktabgacha yoshdagi bolalarning nutqini rivojlantirish, dialogik va monologik nutqini shakllantirish, lug'at boyligini kengaytirish, badiiy adabiyot vositasida nutqiy faolligini oshirish hamda ta'lim jarayonida interaktiv metodlardan foydalanish masalalari tadqiq etilgan. Mazkur izlanishlar natijalari bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishda bolaning faol nutqiy faoliyatini tashkil etish, savol-javob, suhbat, rolli o'yin va jamoaviy topshiriqlardan foydalanish samarali ekanligini ko'rsatadi.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish masalasi turli fanlar doirasida keng o'rganilgan bo'lsa-da, maktabgacha ta'lim tashkilotlarida o'yin texnologiyalarini kommunikativ ko'nikmalarni kompleks rivojlantirishga yo'naltirilgan yaxlit pedagogik tizim sifatida qo'llash masalasi yanada chuqur tadqiq etishni talab etadi. [10]Ayniqsa, o'yin texnologiyalarining bolalarning dialogik muloqoti, tinglash madaniyati, o'z fikrini ifodalashi, hamkorlik qilishi va ijtimoiy vaziyatlarda o'zini tutishiga ta'sirini tajriba-sinov asosida aniqlash ilmiy-amaliy jihatdan muhimdir.

Shunday qilib, mavjud ilmiy adabiyotlar tahlili o'yin faoliyati maktabgacha yoshdagi bolalarning kommunikativ rivojlanishi uchun tabiiy va samarali pedagogik vosita ekanligini ko'rsatadi. Shu asosda o'yin texnologiyalaridan tizimli va maqsadli foydalanish orqali bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlarini aniqlash mazkur tadqiqotning muhim yo'nalishlaridan biri sifatida belgilanadi.[11]

Tadqiqot metodologiyasi:

rasm. Yangi interaktiv metodlar

Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga yo'naltirilgan o'yinlarni bir necha guruhga ajratish mumkin:

1. Rolli-syujetli o'yinlar. Bunday o'yinlarda bolalar turli ijtimoiy rollarni bajaradilar. Masalan, "Shifokor va bemor", "Do'kon", "Mehmon kutamiz", "Bog'cha", "Sayohat" kabi o'yinlarda bola muayyan vaziyatga mos ravishda suhbat quradi. Rolli o'yinlar bolaning dialogik nutqini, savol-javob qilish, murojaat etish va suhbatni davom ettirish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

2. Didaktik o'yinlar. Didaktik o'yinlarda bolaning bilish jarayoni bilan bir qatorda nutqiy faolligi ham rivojlantiriladi. "Kim nima qiladi?", "Top va ayt", "Savol ber", "Gapni davom ettir", "Tasvirlab ber" kabi o'yinlar orqali bolalarning lug'at boyligi kengayadi, predmet va hodisalarni tavsiflash hamda o'z fikrini izchil ifodalash qobiliyati shakllanadi.

3. Hamkorlikka asoslangan o'yinlar. Mazkur o'yinlarda bolalar yakka tartibda emas, balki juftlik yoki kichik guruhlarda faoliyat olib boradilar. Umumiy topshiriqni bajarish jarayonida ular bir-birining fikrini tinglash, vazifalarni taqsimlash, kelishish va o'zaro yordam berishga o'rganadilar. Natijada kommunikativ kompetensiyaning muhim tarkibiy qismlari bo'lgan hamkorlik va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalari rivojlanadi.

4. Muammoli o'yinlar. Muammoli vaziyatlarga asoslangan o'yinlarda bolalarga kundalik hayotda uchrashi mumkin bo'lgan vaziyatlar taklif etiladi. Masalan, "Do'sting o'yinchoqni olib qo'ydi, nima qilasan?", "Ikki bola bitta o'yinchoqni xohladi, qanday kelishish mumkin?" kabi vaziyatlar orqali bolalar o'z fikrini bildirish, boshqa bolaning fikrini tinglash va nizoli vaziyatni muloqot orqali hal qilishga o'rgatiladi.

Asosiy qism. O'yin texnologiyalarini samarali tashkil etishda "motivatsiya – faoliyat – muloqot – refleksiya" ketma-ketligidan foydalanish maqsadga muvofiq. Dastlab bolalarda o'yinga nisbatan qiziqish uyg'otiladi. Keyingi bosqichda o'yin faoliyati tashkil etilib, bolalar o'zaro muloqotga jalb qilinadi. Muloqot jarayonida tarbiyachi bolalarning savol berishi, javob qaytarishi, fikr almashishi va hamkorlik qilishini qo'llab-quvvatlaydi. Yakuniy bosqichda esa bolalardan o'yin davomida

nimalarni o'rganganliklari, qanday vaziyatlar qiziqarli bo'lgani va do'stlari bilan qanday hamkorlik qilganliklari haqida fikr bildirish so'raladi.[12] O'yin texnologiyalarining samaradorligini ta'minlash uchun quyidagi pedagogik shartlarga rioya qilish zarur:

- o'yin mazmunining bolalarning yosh va individual xususiyatlariga mosligi;
- har bir bolaning o'yinda faol ishtirok etishini ta'minlash;
- bolalar o'rtasida erkin muloqot muhitini yaratish;
- o'yin jarayonida savol-javob va dialoglardan keng foydalanish;
- individual, juftlik va guruhli faoliyatni uyg'unlashtirish;
- bolalarning mustaqil fikrlashi va tashabbusini rag'batlantirish;
- pedagogning muloqot jarayonida namuna sifatida ishtirok etishi;
- o'yin natijalarini muntazam kuzatish va tahlil qilib borish.

Kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda pedagog tomonidan bolalarga beriladigan topshiriqlarning mazmuni ham muhim ahamiyatga ega. Masalan, oddiy "Bu nima?" savoli o'rniga "Bu predmet haqida nimalarni ayta olasan?", "Agar sen uning o'rnida bo'lsang, nima qilarding?", "Do'sting bilan bu vaziyatni qanday hal qilgan bo'larding?" kabi ochiq savollardan foydalanish bolaning kengroq fikrlashiga va batafsil javob berishiga imkon yaratadi. Shuningdek, o'yin jarayonida kommunikativ ko'nikmalarni baholashning mezonlarini belgilash mumkin. Bunda bolaning muloqotga kirishish faolligi, suhbatni boshlay olishi, suhbatdoshini tinglashi, savol bera olishi, javob qaytarishi, o'z fikrini izchil bayon qilishi, tengdoshlari bilan hamkorlik qilishi va nizoli vaziyatlarda muloqot orqali kelishuvga erisha olishi asosiy ko'rsatkichlar sifatida olinadi.[13] Umuman olganda, o'yin texnologiyalari maktabgacha ta'lim jarayonida bolalarning kommunikativ ko'nikmalarini tabiiy, qiziqarli va faol tarzda rivojlantirish imkonini beradi. O'yin orqali bola nafaqat yangi bilimlarni egallaydi, balki muloqot qilish, tinglash, fikr almashish, hamkorlik qilish va o'z xatti-harakatlarini boshqarish tajribasini ham egallaydi. Shu sababli o'yin texnologiyalarini maktabgacha ta'lim tashkilotlarida kommunikativ rivojlanishga yo'naltirilgan tizimli pedagogik vosita sifatida qo'llash ta'lim-tarbiya samaradorligini oshirishning muhim shartlaridan biri hisoblanadi.

Tajriba-sinov ishlari – tanlab olingan guruhlarda "Alifbo" metodi qo'llanildi.

Tadqiqotning metodologik yondashuvlari.

Tadqiqotda quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

-Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv – bola faoliyat jarayonining faol subyekti sifatida qaraladi, unda mustaqil fikrlash va emosional javob shakllanadi.

-Faoliyatga yo'naltirilgan yondashuv –o'yin, muloqot, ijodiy harakatlar bilan birgalikda olib boriladi.

-Integrativ yondashuv –o'yin faoliyati boshqa ta'lim yo'nalishlari (nutq o'stirish, san'at, tabiatshunoslik) bilan uyg'unlashtiriladi.

-Tadqiqot bazasi. Xorazm viloyati Yangibozor tumani 7-son DMTT 2 ta katta guruh tarbiyalanuvchilari.

Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish jarayoni bolaning shaxsiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishi bilan uzviy bog'liqdir. Kommunikativ ko'nikma deganda bolaning kattalar va tengdoshlari bilan muloqotga kirishishi, o'z fikrini tushunarli ifodalashi, suhbatdoshini tinglashi, savol berishi va savollarga javob qaytarishi, suhbat jarayonida o'z fikrini asoslay olishi hamda jamoaviy faoliyatda hamkorlik qilishi tushuniladi. Mazkur ko'nikmalar maktabgacha yosh davrida shakllanib, bolaning keyingi ta'lim bosqichlariga moslashishida muhim ahamiyat kasb etadi. Kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda o'yin faoliyati alohida pedagogik imkoniyatlarga ega. Chunki o'yin maktabgacha yoshdagi bolaning tabiiy ehtiyoji bo'lib, u bolaning faol ishtirokini, mustaqilligini va ijodiy faolligini ta'minlaydi. O'yin davomida bola turli ijtimoiy rollarni bajaradi, o'zaro muloqot qiladi, sheriklarining fikrlarini tinglaydi, kelishilgan qoidalarga amal qiladi va yuzaga kelgan vaziyatlarga mos ravishda qaror qabul qiladi. O'yin texnologiyalaridan foydalanish jarayonida pedagogning vazifasi faqatgina o'yinni tashkil etish bilan cheklanmaydi. Pedagog o'yin mazmunini bolaning yosh xususiyatlari va rivojlanish darajasiga mos tanlashi, kommunikativ maqsadni belgilashi, bolalar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantirishi va muloqot uchun qulay psixologik muhit yaratishi lozim. Bunda pedagog bolaning har bir fikrini qadrlashi, uning erkin gapirishiga imkon berishi va muloqot jarayonida xatolarini keskin tanqid qilmasligi muhimdir.[14]

Natijalar. Tadqiqot jarayonida maktabgacha yoshdagi bolalarda o'yin texnologiyalari yordamida kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishga oid kuzatishlar, suhbat, tajriba-sinov ishlari o'tkazildi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, bolalarda o'yin texnologiyalariga nisbatan katta qiziqish shakllantirdi va bu orqali ularning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantrishda muhim ahamiyat kasb etdi.

Tajriba bosqichida tanlab olingan ikki guruh (tajriba va nazorat)da 6 haftalik mashg'ulotlar o'tkazildi. Tajriba guruhida o'yin, drammatizatsiya va suhbat metodlari kompleks qo'llanilgan, nazorat guruhida esa an'anaviy o'qish jarayoni saqlangan. Yakuniy natijalar quyidagicha bo'ldi:

Ko'rsatkichlar	Tajriba guruhi (%)	Nazorat guruhi (%)
O'yinga qiziqish darajasi	85	54
Ifodali so'zlash ko'nikmasi	78	49
Matn mazmunini tushunish	81	57
Nutqiy faollik	84	60

1-jadval. Natijalar tahlili.

Mazkur ma'lumotlar shuni isbotlaydiki, bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirishda kompleks yondashuv (o'yin, suhbat, dramatisatsiya) an'anaviy o'qish usullariga nisbatan yuqori natija beradi.

Muhokama. Tadqiqot natijalari xalqaro adabiyotlarda keltirilgan nazariy g'oyalarni amalda tasdiqlaydi. Tarbiyachining metodik mahorati va pedagogik innovatsiyalardan samarali foydalanishi esa bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni, o'qishdan zavqlanish va mustaqil fikrlash kabi fazilatlarini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, kommunikativ ko'nikmalarni o'yin orqali rivojlantirish – bu shunchaki o'qitish emas, balki bola shaxsiyatining madaniy va estetik rivojlanish jarayonidir.

Xulosa. Maktabgacha yoshdagi bolalarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish ta'lim-tarbiya jarayonining muhim yo'nalishlaridan biri hisoblanadi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, o'yin texnologiyalaridan maqsadli va tizimli foydalanish bolalarning tengdoshlari hamda kattalar bilan erkin muloqotga kirishishi, fikrni izchil ifodalashi, suhbatdoshini tinglashi, savollarga javob berishi hamda jamoada hamkorlikda faoliyat olib borish ko'nikmalarini rivojlantirishga samarali ta'sir ko'rsatadi.

Tavsiyalar:

-tarbiyachilar uchun metodik qo'llanmalar ishlab chiqish – unda o'yin asosida o'qish, dramatisatsiya va suhbat usullarining bosqichlari aniq ko'rsatilishi lozim.

-maktabgacha ta'lim muassasalarida "Kitob haftaligi" kabi tadbirlarni yo'lga qo'yish, bunda bolalar, ota-onalar va tarbiyachilar hamkorligida o'qish madaniyatini rivojlantirishga e'tibor qaratish.

-bolalar adabiyotini tanlash mezonlarini ishlab chiqish – yosh xususiyatlariga mos, axloqiy va estetik mazmundagi asarlarni tanlashni yo'lga qo'yish.

-o'qish jarayonini raqamli vositalar bilan uyg'unlashtirish, masalan, interaktiv elektron kitoblar, audiokitoblar va multimediali o'qish materiallaridan foydalanish.

-tarbiyachilarning malaka oshirish kurslarida bolalarda kitobxonlik madaniyatini shakllantirish bo'yicha maxsus modullarni joriy etish.

Xulosa qilib aytganda, tadqiqot natijalari shuni ko'rsatdiki, maktabgacha ta'lim tizimida tarbiyalanuvchilarning kommunikativ ko'nikmalarni shakllantirish jarayoni bola shaxsini har tomonlama rivojlantirishning muhim vositasidir. Shu bois bu yo'nalishda metodik yangiliklar, innovatsion yondashuvlar va o'yin asosidagi pedagogik texnologiyalarni keng joriy etish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

- [1] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-maydagi PQ-4312-son qarori. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida".
- [2] O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 10-iyundagi PQ-5144-son qarori. "O'zbekiston Respublikasi maktabgacha ta'lim tizimini rivojlantirishning qo'shimcha chora-tadbirlari to'g'risida".
- [3] O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 22-dekabrda 802-son qarori. "Maktabgacha ta'lim va tarbiyaning davlat standartini tasdiqlash to'g'risida".
- [4] O'zbekiston Respublikasi. "Maktabgacha ta'lim va tarbiya to'g'risida"gi O'RQ-595-son Qonun. – Toshkent, 2019.
- [5] "Ilk qadam" davlat o'quv dasturi. – Toshkent: Maktabgacha ta'lim agentligi, 2022.
- [6] Qodirova F.R., Toshpo'latova Sh.K., Kayumova N.M., A'zamova M.N. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Tafakkur, 2019.
- [7] Vygotskiy L.S. Bolalar psixologiyasi va o'yin faoliyati. — Moskva, 1996. — Kirish qismida foydalanildi.
- [8] Elkonin D.B. Psixologiya igry. — Moskva: Pedagogika, 1978. — Adabiyotlar sharhi va asosiy qismda foydalanildi.
- [9] Usmonova M. Maktabgacha ta'lim pedagogikasi. — Toshkent, 2020. — Asosiy qismda foydalanildi.
- [10] Qodirova F.R. va boshq. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent, 2019. — Asosiy qism va xulosada foydalanildi.
- [11] Sodiqova Sh.A. Maktabgacha pedagogika. – Toshkent: Tafakkur bo'stoni, 2013.
- [12] Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalarning tatbiqiy asoslari. – Toshkent: Fan, 2006.
- [13] Azizxo'jayeva N.N. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Fan, 2006.
- [14] Ishmuhamedov R.J., Abduqodirov A.A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2008.